

กลศาสตร์ท้องฟ้าและฟิสิกส์ทั่วไป

ดวงจันทร์โคจรรอบโลกเป็นวงรีด้วยค่า eccentricity เท่ากับ 0.0549 จงหาอัตราส่วนระหว่างเส้นผ่านศูนย์กลางเชิงมุมเมื่อดวงจันทร์มีขนาดใหญ่ที่สุดและเล็กที่สุด

แสงจากกาแล็กซีอันไกลโพ้นกาแล็กซีหนึ่งมีค่า redshift $z = 0.0033$ กาแล็กซีนี้อยู่ห่างจากเรากี่ปีแสง

ถ้าเรามองหลุมรูปวงกลมบนดวงจันทร์ที่มีความกว้าง 520 กิโลเมตรด้วยตาเปล่า เราจะสามารถมองเห็นขอบหลุมทั้งสองด้านแยก (resolve) ออกจากกันได้หรือไม่ พร้อมแสดงการคำนวณประกอบ

Asteroid มวล $2m$ ดวงหนึ่ง กำลังโคจรตามแนววงกลมรัศมี R และขณะที่กำลังมีความเร็ว v เทียบกับดวงอาทิตย์ มันถูกทำให้ระเบิดเป็นสองส่วนเท่า ๆ กันเป็นส่วน A กับส่วน B โดยที่ A มีความเร็วเป็น $2v$ ในทิศเดิม ทันทีหลังระเบิด จงวิเคราะห์หา

- 4.1) ความเร็วของ B ทันทีหลังระเบิดเทียบกับดวงอาทิตย์
- 4.2) ขนาดของ v เป็นเท่าไรในเทอมของ R , G และมวล M ของดวงอาทิตย์

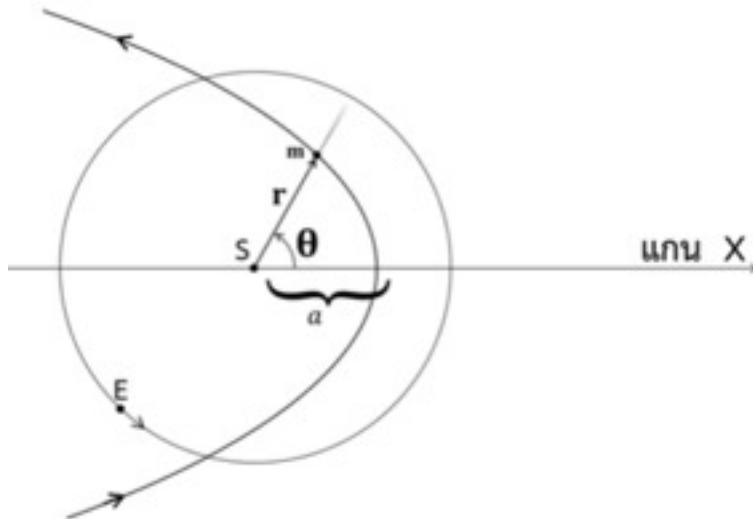
กำหนดว่าเส้นทางโคจรของ A ใน polar coordinates (r, θ) เป็น

$$r(\theta) = \frac{C}{1+e \cos \theta}$$

เมื่อ C เป็นค่าคงที่, e เป็น eccentricity ของเส้นทางโคจร และ

$$\frac{d}{dt} \mathbf{r} = \frac{C e \sin \theta}{(1+e \cos \theta)^2} \frac{d\theta}{dt} = \left(\frac{e \sin \theta}{C} \right) \left(r^2 \frac{d\theta}{dt} \right)$$

- 4.3) มุม θ ที่ใหญ่ที่สุดมีค่าเท่าไร ตอบในเทอมของ e
- 4.4) ใช้หลักอนุรักษ์โมเมนตัมเชิงมุมเพื่อหาขนาดของความเร็วของ A เมื่อ r มีค่ามาก ๆ ตอบในเทอมของ v และ e
- 4.5) ใช้หลักอนุรักษ์พลังงานเพื่อหาขนาดของความเร็วของ A เมื่อ r มีค่ามาก ๆ ตอบในเทอมของ v
- 4.6) หาค่าของ e พร้อมระบุว่าเส้นทางโคจรรูปแบบใด

S เป็นดวงอาทิตย์ มวล M
 E เป็นโลก ห่างจาก S 1 AU
 m เป็นดาวหางมวล m มีหางยาว l AU
 โคจรบนระนาบเดียวกันกับโลก
 โดย $l < (1 - a)$ และมีค่าไม่
 เปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าใกล้ดวงอาทิตย์

กำหนดให้ $r = \frac{A}{1 + e \cos \theta}$
 เมื่อ A เป็นค่าคงตัว
 และ e เป็นค่าความเยื้องศูนย์กลาง
 (eccentricity)

ดาวหาง m เคลื่อนที่เข้ามาภายในวงโคจรของโลก (E) ด้วยระยะ perihelion เท่ากับ a AU และด้วยวงโคจรที่เป็นรูป parabola จงวิเคราะห์หาต่อไปนี้ :

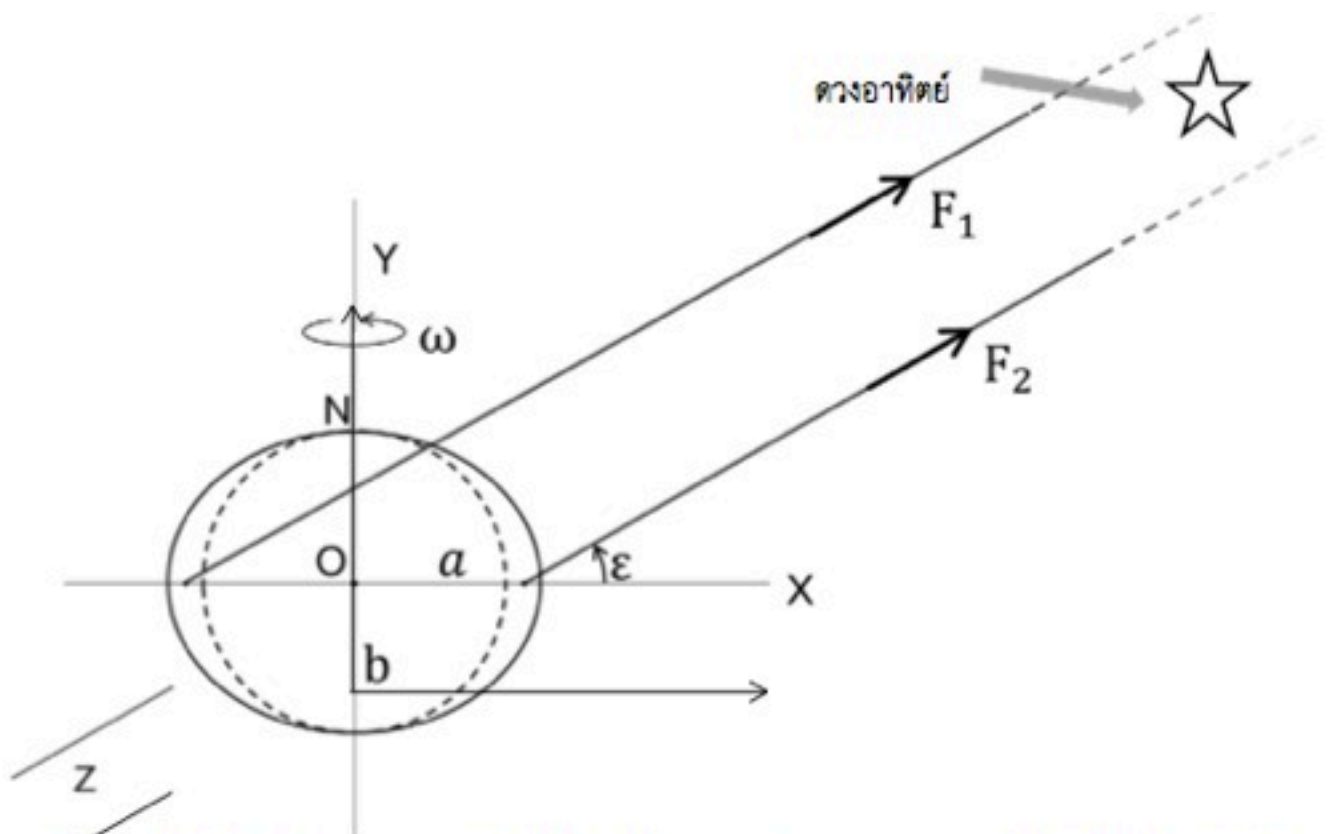
- 3.1) ค่า e และ A ของดาวหางดวงนี้เป็นเท่าไร
- 3.2) หาเงื่อนไขที่ดาวหางนี้ (หัวหรือหางมันก็ได้) มีโอกาสชนกับโลก ให้เขียนเงื่อนไขเป็นสมการหรือสมการเชื่อมโยง r กับ l
- 3.3) ค่าของช่วงมุม θ เป็นเท่าไร ที่ดาวหางนี้มีโอกาสชนกับโลกได้
- 3.4) จงหาค่าของโมเมนตัมเชิงมุมของดาวหางในเทอมของ G, M, m และ a
- 3.5) ดาวหางใช้เวลาานเท่าไรในการเคลื่อนที่ผ่านช่วงที่มีโอกาสชนกับโลก

กำหนดว่า
$$\int \frac{d\theta}{(1 + \cos \theta)^2} = \frac{1}{2} \tan \frac{\theta}{2} + \frac{1}{6} \tan^3 \frac{\theta}{2} + C$$

1.3) แหล่งกำเนิดรังสีเอ็กซ์ มีกำลังส่องสว่าง (luminosity) 10^{30} วัตต์ และมีค่าความยาวคลื่นที่ให้ความเข้มของการแผ่รังสีสูงสุดแบบวัตถุดำเป็น 0.3 nm แหล่งกำเนิดนี้มีรัศมีเท่าใด

1.4) ระบบดาวหนึ่ง มีดาวทั้งหมดสามดวง ค่าโชติมาตรปรากฏรวม (total apparent magnitude) คือ 0.0 ในขณะที่สมาชิกสองดวงแรกมีความสว่างคิดเป็นค่าโชติมาตรปรากฏได้ว่าเป็น 1.0 และ 2.0 ตามลำดับ ดวงที่สามมีโชติมาตรปรากฏเท่าใด

1.5) กล้องโทรทรรศน์ขนาด 2.4 เมตร สามารถสังเกตดาวที่มีโชติมาตรปรากฏต่ำสุดเท่าใด เมื่อเทียบกับตามนุษย์ (กำหนดให้รูม่านตามีเส้นผ่านศูนย์กลาง 5 มิลลิเมตร)

โลกมีรูปร่างแป้น มีผิวตามสมการ $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} + \frac{z^2}{a^2} = 1$ โดยที่ $a > b$ หมุนรอบตัวเองด้วยอัตราเร็วเชิงมุม ω แรงโน้มถ่วงโดยดวงอาทิตย์ต่อมวลในปริมาตรส่วนที่เกินจากทรงกลมรัศมี b แต่ละซีกมีค่าเป็น F_1 และ F_2 ทำให้เกิดทอร์กรอบแกน Z เป็นผลให้แกนหมุนของโลกหมุนควงอย่างช้า ๆ จงพิจารณาแบบจำลองนี้ตามลำดับ:

4.1) กำหนดให้ m' คือ มวลที่เกินจากผิวทรงกลมรัศมี b จงหาว่า m' แต่ละซีกมีค่าเท่าไร ตอบในเทอมของ a , b , และมวล m ของโลก ทั้งนี้ให้ถือว่าโลกมีความหนาแน่นสม่ำเสมอทั้งลูก (ทรงกลมนี้นี้มีปริมาตรเท่ากับ $\frac{4}{3}\pi a^2 b$)

4.2) แต่ละแรงโน้มถ่วง F_1 , F_2 มีค่าประมาณเท่าไร ตอบในเทอมของ G , M , m' , b , D และมุม ϵ ทั้งนี้อาจใช้การประมาณ $(1 + \alpha)^{-2} \approx 1 - 2\alpha$

4.3) ทอร์กลัพธ์ (τ) เนื่องจากแรง F_1 , F_2 รอบแกน Z มีขนาดเป็นเท่าไร ตอบในเทอมของ G , M , m' , b , D และ ϵ

4.4) ทอร์กนี้ทำให้แกนหมุนของโลกส่ายด้วยอัตราเร็วเชิงมุม Ω ตามสมการ

$$\Omega \omega = \frac{\tau}{I} \quad \text{และ} \quad I \approx \frac{2}{5} m a^2$$

เขียนสูตรสำหรับคำนวณค่า Ω ในเทอมของ ω , G , M , a , b , D และ ϵ

4.5) กำหนดว่าสำหรับโลกเรา $\frac{b}{a} = 0.997$ และคาบการหมุนรอบตัวเองของโลก คือ $23^{\text{h}} 56^{\text{m}} 4^{\text{s}} \approx 24$ ชั่วโมง

จงหาคาบการหมุนควงของแกนหมุนของโลกว่าเป็นกี่ปี ($1 \text{ ปี} \approx 3.156 \times 10^7$ วินาที, $\epsilon \approx 23^\circ.5$)

1.6) ดาวเคราะห์ m และดาวฤกษ์ M ต่างก็โคจรเป็นแนววงกลมรอบจุดศูนย์กลางมวลและมีรัศมีของวงโคจรและอัตราเร็วรอบจุดศูนย์กลางมวลเป็น r, R, v, V ตามลำดับ จงหาระยะห่างระหว่างดาว ในรูปของค่าคงที่โน้มถ่วงสากล G มวล m, M และอัตราเร็ว v, V

ดาวสองดวงมีระยะห่างเชิงมุม $5^{\circ} 15'$ โดยที่ค่าความยาวคลื่นที่ให้ความเข้มของการแผ่รังสีสูงสุดแบบวัตถุดำของดวงแรกเป็น 450 nm และดวงที่สองเป็น 500 nm โดยดาวดวงแรกมีรัศมีเป็น 0.34 เท่าของดวงที่สอง และมี magnitude สูงกว่าดวงที่สองอยู่ 1.2

จงหาระยะห่างที่แท้จริงระหว่างดาวทั้งสอง โดยกำหนดให้ดาวดวงแรกอยู่ห่างจากโลก 23.4 pc

ก. ดาวเคราะห์น้อย (Asteroid) ดวงหนึ่งถูกตรวจพบที่ตำแหน่ง 2.6 AU จากดวงอาทิตย์ และ 1.9 AU จากโลก จากข้อมูลในช่วงความยาวคลื่นอินฟราเรดพบว่า แอลบีโด (albedo) มีค่าเท่ากับ 10% และพบว่าปริมาณ flux ที่สะท้อนจากดาวเคราะห์น้อยและวัตถุที่โลกนั้นมีค่า $1 \times 10^{-16} \text{ watt/m}^2$ จงใช้ข้อมูลทั้งหมดนี้คำนวณขนาดของดาวเคราะห์น้อย

ข. ถ้าดาวเคราะห์น้อยดวงนี้วิ่งเข้ามาเฉียดโลก เราจะสามารถตรวจพบดาวเคราะห์น้อยดวงนี้ด้วยกล้องโทรทรรศน์อินฟราเรดที่มี Resolution limit เท่ากับ 5×10^{-3} เรเดียน เมื่อดาวเคราะห์น้อยอยู่ห่างจากผิวโลกเท่าไร

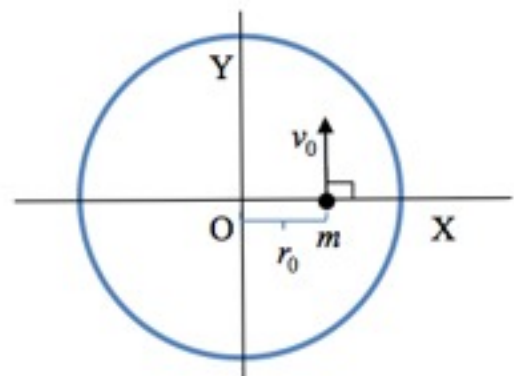
1.10) วัตถุมวล m กำลังเคลื่อนที่ภายในกลุ่มก๊าซทรงกลมความหนาแน่นคงที่เท่ากับ ρ มวล m เคลื่อนที่ในระนาบ XY ซึ่งมีจุดกำเนิด (origin, O) อยู่ที่ศูนย์กลาง โดยมีรูปแบบของสมการการเคลื่อนที่ของมวล m ในแนวแกน X และ Y เป็น

$$x(t) = A \cos(\omega t), \quad y(t) = B \sin(\omega t)$$

ที่เวลาดังต้นวัตถุอยู่ห่างจากศูนย์กลาง r_0 และมีความเร็ว v_0 ใน

แนวแกน Y

จงหาค่าคงที่ ω ค่าคงที่ A ค่าคงที่ B และค่าความรี (eccentricity) ของวงโคจร

สมมติว่าดาวดวงหนึ่งมีวิวัฒนาการจนมีโชติมาตรเพิ่มขึ้น 3.1 มันทันทีลดลง 20% โดยระหว่างนั้นเสียมวลไปน้อยมาก
อุณหภูมิตอนหลังเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของอุณหภูมิที่เริ่มต้นเป็นเคลวิน

1.1) ยานอวกาศที่กำลังเคลื่อนที่ตรงเข้าหาดวงอาทิตย์จากระยะไกลด้วยอัตราเร็ว 100 กิโลเมตร/วินาที
และผู้สังเกตบนยานอวกาศสามารถตรวจพบแสงเลเซอร์ที่มาจากโลก
หากเส้นทางของยานอวกาศอยู่ในระนาบเดียวกับวงโคจรของโลก
แล้วความยาวคลื่นต่ำสุดและสูงสุดที่สามารถสังเกตได้จากยานอวกาศมีค่าเท่าไร
(กำหนดค่าความยาวคลื่นแสงเลเซอร์จากแหล่งกำเนิดบนโลกเป็น 700 นาโนเมตร
และไม่ต้องคำนึงถึงการหมุนรอบตัวเองของโลก)

1.4) กลุ่มก๊าซความหนาแน่นสูงโคจรรอบหลุมดำในกาแล็กซีกัมมันต์ NGC 4258 ด้วยความเร็ว 1,000 km/s
ด้วยรัศมีวงโคจร 0.49 ปีแสง จงประมาณมวลของหลุมดำที่เป็นจุดศูนย์กลาง ในหน่วย kg และ solar mass

1.10) วัตถุ A และวัตถุ B เป็นวัตถุดำ ถ้าวัตถุ A
มีค่าสูงสุดของสเปกตรัมแม่เหล็กไฟฟ้าในช่วงอัลตราไวโอเลตที่ความยาวคลื่น 200 นาโนเมตร วัตถุ B
มีค่าสูงสุดของสเปกตรัมแม่เหล็กไฟฟ้าในช่วงสีแดงที่ความยาวคลื่น 650 นาโนเมตร แล้ววัตถุ A
มีอุณหภูมิสูงกว่าวัตถุ B กี่เท่า และพลังงานที่ส่งออกมาต่อหน่วยพื้นที่ต่อเวลามากกว่ากันกี่เท่า

1.2) ดาวเคราะห์ดาวหนึ่งมีรัศมี R และมีอัลบิโดพื้นผิว (surface albedo) α โคจรรอบดาวฤกษ์ที่มีความสว่าง
 L และมีรัศมีวงโคจรเท่ากับ D ในที่นี้ประมาณว่า ณ จุดสมดุล
พลังงานทั้งหมดที่ดาวเคราะห์ดูดกลืนเข้ามาจะถูกปลดปล่อยเสมือนกับการแผ่รังสีของวัตถุดำ (blackbody
radiation) จงหาอุณหภูมิพื้นผิวของดาวเคราะห์ซึ่งหันด้านหนึ่งเข้าหาดาวฤกษ์ตลอดเวลา
(คิดด้านที่หันเข้าหาดาวฤกษ์)

1.3) กลุ่มก๊าซขนาดใหญ่มีรัศมี 10 pc มีมวล 10^3 เท่าของดวงอาทิตย์ มีอุณหภูมิ 10 เคลวิน
จงวิเคราะห์ว่ากลุ่มก๊าซนี้มีโอกาสเป็นดาวฤกษ์หรือไม่ (อัตราเร็วเฉลี่ยของก๊าซ $\bar{v} = \sqrt{\frac{8kT}{\pi m}}$)

1.4) จงหารัศมี Schwarzschild ของหลุมดำที่มีมวล 10 เท่าของดวงอาทิตย์

1.3) ดาวนิวตรอนมีรัศมี 10^4 m ที่ระยะเท่ากับ 1 kpc ฟลักซ์จากดาวนิวตรอนวัดได้ 9×10^{-15} W/m² จงหาอุณหภูมิยังผลของดาวนิวตรอนดวงนี้

1.5) กระจุกดาวทรงกลมกระจุกหนึ่งมีวงโคจรรูปวงรี ($e = 0.9$) รอบจุดศูนย์กลางดาราจักรและมีระยะห่างจากจุดศูนย์กลางมากที่สุดเท่ากับ 20 kpc จงหาระยะใกล้สุดจากศูนย์กลาง

1.8) ดั๊กกาเล็กซี่ YKY มีความเร็วที่หมุนรอบตัวเอง 230 km/s ณ ตำแหน่งที่ขอบที่อยู่ห่างจากศูนย์กลาง 9.6 kpc กำหนดให้กาเล็กซี่มีการกระจายมวลอย่างสม่ำเสมอเป็นทรงกลม และดาวแต่ละดวงมีมวลเฉลี่ยเท่ากับมวลดวงอาทิตย์

- ก. จงหามวลของกาเล็กซี่ YKY ที่อยู่ภายในรัศมี 9.6 kpc
- ข. จงหาจำนวนโดยประมาณของดาวในกาเล็กซี่ YKY นี้

1.9) ถ้ากล้องดูดาวขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 เมตรที่มีความสามารถในการรับแสงในหนึ่งชั่วโมงได้ค่าหนึ่ง แล้วกล้องขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2 เมตร จะใช้เวลาเท่าไรในการรับแสงเท่ากันนี้

1.10) กล้องโทรทรรศน์ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2 นิ้ว จะส่องดูดาวสีเขียวที่มีความยาวคลื่น 532 นาโนเมตร 2 ดวง ที่มีระยะเชิงมุมอย่างน้อยที่สุดเป็นมุมเท่าใดจึงจะสามารถมองเห็นดาวทั้งสองดวงแยกกัน

ดาวฤกษ์มีอุณหภูมิที่ผิว 8000 K มีรัศมี 0.5 เท่าของดวงอาทิตย์ และมีมวลประมาณเท่ากับดวงอาทิตย์
มีดาวเคราะห์ดวงหนึ่งกำลังโคจรเป็นวงกลมรอบดาวฤกษ์ดวงนี้ โดยมีรัศมีของวงโคจร เท่ากับ 4.5 AU
ดาวเคราะห์มีรัศมีเท่ากับ 1.64×10^8 m

กำหนดให้ดาวเคราะห์หมุนรอบตัวเองเร็วพอที่จะทำให้อุณหภูมิบนพื้นผิวของดาวเคราะห์สม่ำเสมอตลอดวง

- ก. จงคำนวณหาอุณหภูมิผิวของดาวเคราะห์ โดยพิจารณาว่าดาวทั้งสองเป็นวัตถุดำ
- ข. ความยาวคลื่นของสเปกตรัมที่ดาวฤกษ์และดาวเคราะห์แผ่ออกมาสูงสุดเท่าใด
- ค. จงคำนวณค่าความแตกต่างของโชติมาตรโบลเมตริก (absolute bolometric magnitude) ของดาวฤกษ์กับของดาวเคราะห์ โดยไม่พิจารณาว่าดาวเคราะห์สะท้อนแสงดาวฤกษ์
- ง. ถ้าระบบดาวเคราะห์นี้ถูกตรวจพบด้วยวิธี transit นักดาราศาสตร์จะพบว่าระบบดาวเคราะห์นี้มีคาบการโคจรเท่าไร

ในสถานการณ์ใดที่พบว่าระบบดาวนี้มีโชติมาตรสูงสุดและต่ำสุด

และโชติมาตรสูงสุดและต่ำสุดที่สังเกตได้นี้มีค่าต่างกันเท่าไร เมื่อกำหนดให้

ระนาบการโคจรของดาวเคราะห์ขนานกับแนวสายตา และระบบดาวเคราะห์นี้อยู่ห่างออกไป 10 pc

1.1) ดาวฤกษ์ดวงหนึ่งอยู่ห่างจากโลก 200 ปีแสง จะต้องมีอัตราเร็วตามขวาง (เมื่อสังเกตจากโลก) อย่างน้อยที่สุดเป็นเท่าใด เราจึงจะสามารถสังเกตเห็นการเคลื่อนที่เฉพาะ (proper motion) ของดาวฤกษ์นี้ได้จากการสังเกตเป็นเวลาห่างกันหนึ่งปีด้วยกล้องโทรทรรศน์ที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 8 นิ้ว [กำหนดให้ว่า ขีดจำกัดการแยก (resolving power) ของกล้อง หรือ Dawes limit คือ $\theta_{\min} = \frac{4.56}{D}$ โดยหน่วยของ D เป็นนิ้ว และหน่วยของ θ เป็นฟิลิปดา (arcseconds)]

1.6) ดาวเคราะห์น้อยดวงหนึ่งมีระยะ perihelion และ aphelion เป็น 2 AU และ 4 AU ตามลำดับ จงหาค่า
(ก) semi-major axis, a (ข) orbital period, T (ค) eccentricity, e

1.8) กล้องโทรทรรศน์ใช้กระจกขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1 เมตร

สามารถแยกภาพของดาวคู่ด้วยแสงสีเหลืองความยาวคลื่น 550 นาโนเมตรได้พอดี ดาวคู่นี้อยู่ห่างจากโลก 3.1×10^{19} เมตร จงหาระยะห่างระหว่างดาวคู่นี้

1.1) กาแล็กซีหมุนรอบตัวเอง วัด redshift parameters ที่ขอบกาแล็กซีได้ค่าต่ำสุดและสูงสุดเป็น 1.99 และ 2.01 จงหาระยะห่างไปยังกาแล็กซีนี้

1.5) ดาวดวงหนึ่งเคลื่อนที่เชิงมุมได้ 4ฟิลิปดา ในเวลา 1 ปี ดาวนี้อยู่ห่าง 2.4 pc และมีความเร็วตามแนวรัศมีเท่ากับ 80 km/s จงหาขนาดของความเร็วลัพธ์ของดาวนี้

1.3) ถ้าสมมุติว่าดวงอาทิตย์เป็นทรงกลมที่มีมวล M สมำเสมอรัศมี R และมีพลังงานรวมเป็น $-\frac{3}{10} \frac{GM^2}{R}$ หากดวงอาทิตย์แผ่พลังงานในอัตรา 3.826×10^{26} J/s จงหาอัตราการหดตัวของดวงอาทิตย์

1.4) ดวงอาทิตย์โคจรเป็นวงกลมรอบจุดศูนย์กลางของกาแล็กซีทางช้างเผือกด้วยรัศมี $R = 2.6 \times 10^{20}$ m ให้กาแล็กซีมีมวล $M_G = 7 \times 10^{11} M_\odot$ จงหาคาบการโคจรรอบกาแล็กซีของดวงอาทิตย์

- 1.5)
- ก. จงหาความเร็วหลุดพ้น (escape velocity) ของวัตถุที่จะสามารถเคลื่อนที่หลุดออกจากผิวของดวงอาทิตย์
  - ข. ไฮโดรเจนไฮโดรเจน ณ อัตราเร็ว rms (root mean square speed) ที่ผิวของดวงอาทิตย์ต้องมีอุณหภูมิเท่าใดจึงจะสามารถหลุดออกจากผิวดวงอาทิตย์ได้ โดยปกติในสภาวะสมดุลเชิงความร้อน ไฮโดรเจนจะสามารถหลุดได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
  - ค. ความเร็วหลุดพ้นที่ผิวดวงอาทิตย์เป็นกี่เท่าของความเร็วหลุดพ้นที่ผิวโลก

1.7) หากดาว Aldebaran มี proper motion เท่ากับ $0''.20$ ต่อปี และพารัลแลกซ์มีค่ากับ $0''.048$ โดยที่ดาวมีเส้นสเปกตรัมของเหล็กที่ตรวจวัดได้มีค่า $\lambda = 440.579$ nm (เหล็กมีความยาวคลื่นปกติ $\lambda = 440.500$ nm) ค่าของ radial velocity, tangential velocity และ total velocity เท่ากับเท่าใด

ข้อ 2. (15 คะแนน)

ตอนที่ 1 ดาวเทียมมวล m โคจรรอบโลกมวล M เป็นแนววงกลมรัศมี R ด้วยอัตราเร็ว u จงวิเคราะห์เพื่อหา

- (1ก) ค่า u ในรูปของ R, M, G
- (1ข) คาบของวงโคจรนี้ในรูปของ R, M, G
- (1ค) พลังงานรวมของดาวเทียมในรูปของ m, R, M, G
- (1ง) โมเมนตัมเชิงมุมของดาวเทียมเทียบกับศูนย์กลางโลกในรูปของ m, R, M, G

ตอนที่ 2 ต่อมาดาวเทียมถูกชนโดยขยะอวกาศในแนวตั้งฉากกับระนาบการโคจรเดิม

ทำให้มีองค์ประกอบของความเร็วนั้นในแนวตั้งฉากกับระนาบเดิมขนาด βu (กำหนดว่า $\beta < 1$) จงวิเคราะห์เพื่อหา

- (2ก) ความเร็วทันทีหลังถูกชนมีขนาดเท่าใด ในรูปของ R, M, G และ β
- (2ข) ค่าความรี (eccentricity e) ของวงโคจรใหม่ซึ่งเป็นวงรีและบรรยายได้ด้วยสมการ $r = \frac{p}{1 + e \cos \theta}$ ซึ่ง θ เป็นมุมที่แนวระหว่างโลกกับดาวเทียมกวาดไปจากตำแหน่งที่ดาวเทียมถูกชน ตอบในรูปของ β
- (2ค) ระยะไกลสุดจากศูนย์กลางโลกของดาวเทียมในวงโคจรใหม่เป็นเท่าใด ในรูปของ R, β
- (2ง) อัตราเร็วของดาวเทียมที่จุดไกลสุดนี้ ในรูปของ R, M, G และ β

ตอนที่ 3 (สำหรับกรณี $\beta > 1$)

- (3ก) จงแสดงโดยใช้หลักอนุรักษ์พลังงานว่า ในกรณีที่ $\beta > 1$
นั้นดาวเทียมสามารถหลุดพ้นจากวงโคจรรอบโลกไปถึงอนันต์ได้
- (3ข) ดาวเทียมมีอัตราเร็วเท่าใดที่อนันต์ ตอบในรูปของ R, M, G และ β
- (3ค) จงหามุมระหว่างความเร็วที่ตำแหน่งอนันต์กับความเร็วตั้งต้นในทันทีก่อนถูกชนขยะอวกาศ

กลุ่มก๊าซที่เหลือจากการเกิด supernova คงเหลือกำลังขยายตัวเป็นทรงกลมด้วยอัตราเร็ว 1000 km s^{-1} และเปล่งแสง $H\alpha$ (ความยาวคลื่นในห้องทดลองเท่ากับ 656.3 nm)

ผู้สังเกตที่สังเกตสเปกตรัมเปล่งออกของก๊าซนี้ในแนวใกล้ศูนย์กลางพบว่ามีการเปล่งออกของสเปกตรัม 2 เส้นใกล้กัน

จงหาผลต่างของความยาวคลื่นเปล่งออกมาจาก supernova นี้

ความสว่างของดาวแปรแสง Cepheid มีการเปลี่ยนแปลงแมกนิจูดเท่ากับ 2 ถ้าอุณหภูมิยังผล (effective temperature) ของดาวขณะที่สว่างมากที่สุดเป็น 6000 K และสว่างน้อยที่สุดเป็น 5000 K จงหาว่ารัศมีของดาวในช่วงที่มีความสว่างมากที่สุดเป็นร้อยละเท่าใดของขณะที่มีความสว่างน้อยที่สุด

ถ่ายภาพดาว Magnitude-1 ด้วยกล้องขนาด $4'' f/10$ ต้องใช้เวลาในการถ่ายภาพ 0.1 s ถ้าต้องการถ่ายภาพดาวที่มี Magnitude-6 ด้วยกล้องขนาด $6'' f/15$ ต้องถ่ายภาพนานเท่าใด เพื่อให้ภาพมีความเข้มเท่าเดิมเมื่อใช้ฟิล์มที่มีความไวแสงเท่ากัน

ข้อ 3 ในแบบจำลองสสารมืด (dark matter) ที่ง่ายที่สุด เราสมมติให้สสารมืดมีการกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอเป็นทรงกลมที่มีศูนย์กลางที่ใจกลางของกระจุกกาแล็กซี ในปัญหานี้เราจะพิจารณาการเคลื่อนที่ของมวลทดสอบซึ่งอยู่ภายในสสารมืดที่เป็นทรงกลมขนาดเล็ก รัศมี R มีการกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอด้วยความหนาแน่น ρ โดยไม่คำนึงถึงผลของมวลอื่นๆ เช่น ดาวฤกษ์อื่นๆ ในกาแล็กซีเพื่อให้สามารถพิจารณาการเคลื่อนที่ได้ง่ายที่สุด เราต้องการหาว่ามวลทดสอบมวล m จะมีการเคลื่อนที่เป็นเส้นทางอย่างไรในทรงกลมสสารมืดนี้

สมมติให้มวลทดสอบเริ่มเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งโดยมีความเร็วต้น v_0 ในทิศตั้งฉากกับแนวเชื่อมระหว่างมวลทดสอบกับจุดศูนย์กลางของทรงกลมสสารมืด และสมมติให้ระยะทางจากมวลทดสอบถึงจุดศูนย์กลางของทรงกลมสสารมืดมีค่า r_0 ให้สมมติว่าไม่มีแรงเสียดทานที่มาจากการถ่ายเทโมเมนตัมระหว่างมวลทดสอบกับอนุภาคของสสารมืดระหว่างการเคลื่อนที่

ข้อ 3.1 จงหาแรงที่มวลทดสอบถูกกระทำ ที่ระยะ r ใดๆ โดยคิดเฉพาะมวลภายในเสมือนว่ามีมวลอยู่ที่จุดศูนย์กลางเท่านั้นที่มีผล [1 คะแนน]

ข้อ 3.2 จงหาพลังงานศักย์ของมวลทดสอบ โดยพลังงานศักย์นี้มีค่าเป็นศูนย์ที่ระยะอนันต์ [1 คะแนน]

ข้อ 3.3 จงเขียนค่าของโมเมนตัมเชิงมุม L ของมวลทดสอบ ณ ตำแหน่งใดๆ L เป็นปริมาณที่มีค่าคงที่ตลอดการเคลื่อนที่หรือไม่ ด้วยเหตุผลอย่างไร [2 คะแนน]
กำหนดให้ $v_r = \frac{dr}{dt}$ และ $v_\theta = r \frac{d\theta}{dt}$

ข้อ 3.4 จงเขียนรูปของพลังงานรวม E ในรูปที่ขึ้นกับ u , θ , และ $\frac{du}{d\theta}$ โดย $u \equiv \frac{1}{r}$
(และความสัมพันธ์ที่ใช้ได้ คือ $\frac{dr}{dt} = \frac{dr}{d\theta} \frac{d\theta}{dt} = -\frac{1}{u^2} \frac{du}{d\theta} \frac{d\theta}{dt}$) [2 คะแนน]

ข้อ 3.5 การแก้สมการอนุพันธ์หาเส้นทางการเคลื่อนที่ของมวลทดสอบยุ่งยากเกินไป

แต่อาจจะพิสูจน์ได้ว่าการเคลื่อนที่เป็นวงรี โดยมีรูปสมการ
(สำหรับ $\theta = 0$ ที่จุดตั้งต้น) ดังนี้ คือ

$$r^2 = \frac{1}{u^2} = \frac{P^2}{1 + Q \cos 2\theta}$$

จงแสดงว่าสมการนี้เป็นวงรีและจงหาระยะครึ่งแกน a และ b (ในรูปของ P และ Q)
[2 คะแนน]

ข้อ 3.6 การคาบของวงโคจรเป็นเท่าใด [2 คะแนน]

การสังเกตทางดาราศาสตร์ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดูดกลืนพลังงานของแสงในชั้นบรรยากาศ เราสมมติว่าบริเวณเหนือศีรษะของผู้สังเกตมีชั้นบรรยากาศหนา t คุณสมบัติที่ชั้นบรรยากาศนั้นดูดกลืนแสงจะไม่ต่างกันมากที่ความสูงเท่ากัน ดังนั้นเราจะแยกศึกษาชั้นบรรยากาศที่ความสูง h ชั้นดังกล่าวให้มีความหนาน้อยมากๆ δh ในชั้นบรรยากาศดังกล่าวคุณสมบัติการดูดกลืนเกือบสม่ำเสมอ ให้ชั้นล่างสุดของบรรยากาศเป็นระดับที่ $h = 0$ และบรรยากาศชั้นสูงที่สุดเป็นระดับที่ $h = t$ แสงจากท้องฟ้าตกกระทบระดับ $h = t$ ก่อน สมมติว่าสัดส่วนความเข้มของแสงที่ลดลงจะแปรผันตรงกับระยะที่แสงต้องผ่านอากาศค่าคงที่การแปรผันเป็น $\alpha(h)$ ที่ความสูงแถบนั้น ให้พิจารณาผลดังกล่าวเท่านั้น (Atmospheric extinction)

ข้อ 4.1 ให้ $I(h)$ เป็นความเข้มของแสงที่ตกกระทบบรรยากาศความสูง h และ $I(h - \delta h)$ เป็นความเข้มที่มีหลังจากผ่านชั้นบรรยากาศนั้นและจะไปตกกระทบในชั้นถัดลงมา จงหา $I(h - \delta h)$ ในรูป $I(h)$ ในกรณีที่แสงตกกระทบชั้นบรรยากาศโดยตรงในแนวตั้ง และกรณีให้แสงตกลงเฉียงๆนั้นโดยทำมุม zenith distance = z กับแนวตั้ง (ถ้า z ไม่มากเกินไป) [2 คะแนน]

ข้อ 4.2 จงแสดงว่าอัตราส่วน $\frac{I(0)}{I(t)} = e^{-A_\alpha \sec(z)}$ เมื่อ $I(0)$ คือ ความเข้มของแสงที่ $h = 0$ และ

$I(t)$ คือ ความเข้มของแสงที่ $h = t$ และ A_α คือพื้นที่ใต้กราฟของ $\alpha(h)$ กับ h (หรือ $A_\alpha = \int_0^t \alpha(h) dh$) ในกรณีที่แสงตกเฉียงโดยมีมุม zenith distance = z โดยไม่คิดผลการหักเหของชั้นบรรยากาศ (อาจใช้ความสัมพันธ์ $1 - x \approx e^{-x}$) [4 คะแนน]

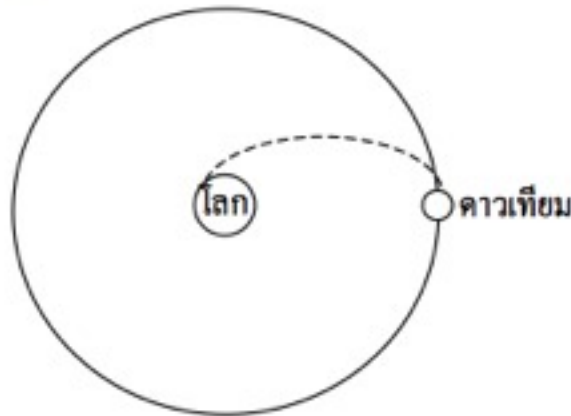
ข้อ 4.3 ถ้าการสังเกตดาวเดียวกันที่มุม zenith distance 30° และ 45° ให้แมกนิจูดปรากฏต่างกัน 0.2 จงหาว่าแมกนิจูดปรากฏของดาวดวงนั้นจริงแล้วเป็นเท่าใด ถ้าที่ zenith distance 30° มีแมกนิจูดปรากฏ 4.5 [2.5 คะแนน]

ข้อ 4.4 สมมติว่าความเข้มแสงลดลงเหลือ 99.5% ทุกๆ หนึ่งกิโลเมตรของชั้นบรรยากาศ จงหาความหนาชั้นบรรยากาศ [1.5 คะแนน]

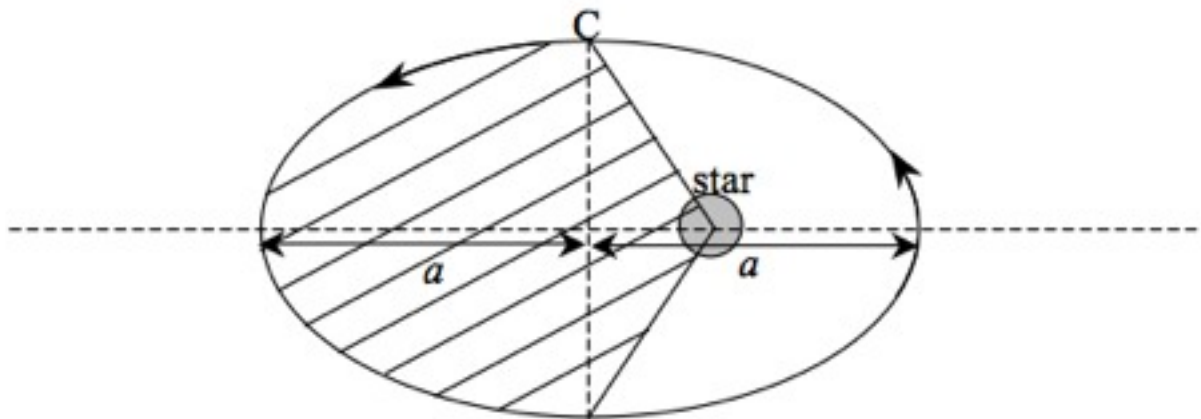

1.1 ดาวเทียมดวงหนึ่งโคจรรอบโลกเป็นวงกลมด้วยรัศมี 7 เท่าของรัศมีโลก สมมติให้โลกเป็นทรงกลม

หอบังคับการตัดสินใจปรับวงโคจรของดาวเทียมให้เป็นวงรีเพื่อให้ดาวเทียมตกลงสู่พื้นโลกที่ผิวฝั่งตรงข้ามกับตำแหน่งที่ปรับวงโคจรพอดี จงหาช่วงเวลาที่ดาวเทียมใช้ในการตกสู่พื้นโลก (ตอบเป็นตัวเลขในหน่วยชั่วโมง)

1.2 ดาวเคราะห์ดวงหนึ่งโคจรรอบดาวฤกษ์มวลมาก (มากกว่าดาวเคราะห์มากๆ) เป็นวงโคจรรูปวงรีดังรูป ถ้าเวลาในการโคจรจากจุด C ไปถึง D มีค่าเป็น 66% ของคาบการโคจร จงหาค่าความรีของวงโคจรนี้

1.3 ถ้าค่าความรีของวงโคจรดาวพุธเป็น 0.2

จงหาอัตราส่วนของแรงผลักดันต่อดาวพุธที่มาจากการแผ่รังสีของดวงอาทิตย์ที่จุด aphelion และ perihelion ของวงโคจร

1.5 ดาวฤกษ์ดวงหนึ่งสามารถวัดอุณหภูมิได้ 10,000 เคลวิน

ดาวฤกษ์ดวงนี้กำลังเคลื่อนที่ออกไปด้วยอัตราเร็ว 200 กิโลเมตรต่อวินาที
จงหาความยาวคลื่นของแสงที่มีความเข้มสูงสุดที่สังเกตได้ของดาวฤกษ์ดวงนี้

1.7 เส้นมืด (Absorption) Y ของดวงอาทิตย์มีความยาวคลื่นเท่ากับ 400 nm เมื่อวัดเส้นนี้ของ Quasar B ซึ่งเคลื่อนที่ห่างออกจากโลกปรากฏว่ามีความยาวคลื่นเท่ากับ 1,400 nm ซึ่งทำให้เกิดค่า redshift
จงหาว่า Quasar B เคลื่อนที่ห่างออกจากโลกด้วยความเร็วเป็นกี่เท่าของความเร็วแสง

1.8 ซูเปอร์โนวาที่ระยะ 10,000 พาร์เซก โดยแก๊สที่ห่อหุ้มกระจายตัวออกด้วยความเร็วเฉลี่ย 1,000 กิโลเมตรต่อวินาที เส้นผ่านศูนย์กลางเชิงมุม (angular diameter) เพิ่มขึ้นกี่ฟิลิปดาใน 1 ปี

1.9 ถ้ากาแล็กซีมี red shift 15% จงหาอายุของเอกภพและระยะห่างของกาแล็กซีนี ถ้ากำหนดให้ $H_0 = 70 \text{ km/(s Mpc)}$

1.13 ดาวฤกษ์ในแถบลำดับหลักดวงหนึ่ง มีอุณหภูมิผิว 25,000 เคลวิน และมีรัศมี $10R_\odot$
ถ้าในช่วงที่ดาวฤกษ์ดวงนี้วิวัฒนาการไปเป็นดาว supergiant สีเหลือง-ส้ม
ซึ่งอุณหภูมิของดาวลดลงเหลือ 5,000 เคลวิน โดยกำลังส่องสว่างเหมือนเดิม ถ้าวัดรัศมีของดาว supergiant จะเป็นเท่าใด

1.14 ถ้าโบโลเมตริกแมกนิจูดสัมบูรณ์ (absolute bolometric magnitude) ของดาววิกาเท่ากับศูนย์
ขณะที่ดวงอาทิตย์มีค่าโบโลเมตริกแมกนิจูดสัมบูรณ์ (M_{bol}) เท่ากับ +4.72
จงหารัศมีของดาววิกาในหน่วยของรัศมีของดวงอาทิตย์ เมื่ออุณหภูมิยังผลของดาววิกาเท่ากับ 9600 เคลวิน และอุณหภูมิยังผลของดวงอาทิตย์ เท่ากับ 6000 เคลวิน

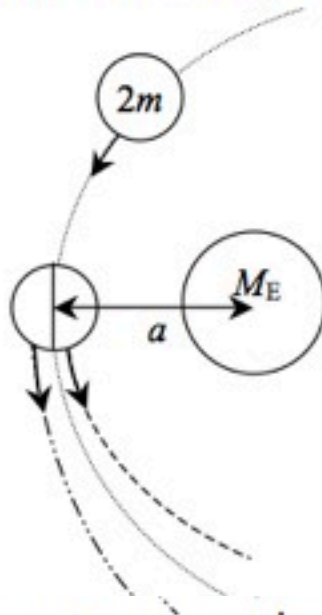
2.

สะเก็ดดาวโคจรเข้ามาจากระยะอนันต์เข้าเฉียดโลกโดยมีวงโคจรเป็นวงโคจรหลุดพ้นจากแรงโน้มถ่วงพหุติ (พาราโบลา) และไม่มีการหมุนรอบตัวเอง

ในขณะที่อยู่ใกล้โลกที่สุดจะอยู่ห่างจากโลกเป็นระยะทาง a มากกว่ารัศมีของโลก ถ้า ณ จุดใกล้สุดนี้อยู่ใกล้โลกเพียงพอก็แรงไทดัล (tidal force)

เอาชนะแรงยึดเหนี่ยวในสะเก็ดดาวได้พหุติ ทำให้สะเก็ดดาวแตกออกเป็นสองส่วนเท่าๆ กัน โดยมีจุดศูนย์กลางมวลข้อย่อยห่างกันเป็นระยะ 2ε

และอยู่เป็นแนวเดียวกันกับจุดศูนย์กลางมวลของโลกในขณะที่แตก กำหนดให้มวลของโลกเป็น M_E , มวลสะเก็ดดาวก่อนแตกเป็น $2m$ และ $M_E \gg 2m$, $\varepsilon = a$

- ก. จงคำนวณหาอัตราเร็วของสะเก็ดดาวในขณะที่อยู่ใกล้โลกที่สุดนี้ (2 คะแนน)
- ข.
  - (1) จงคำนวณหาผลต่างของแรงโน้มถ่วงที่โลกกระทำต่อก้อนมวลทั้งสองส่วน (1 คะแนน)
  - (2) จงคำนวณหาผลต่างของแรงหนีศูนย์กลางที่กระทำต่อก้อนมวลทั้งสองส่วน (1 คะแนน)
  - (3) จงคำนวณหาแรงโน้มถ่วงของก้อนมวลทั้งสอง

ในการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามข้างล่างให้ถือว่าแรงโน้มถ่วงของสะเก็ดดาวเป็นเสมือนแรงโน้มถ่วงของจุดมวลที่อยู่ห่างกันเป็นระยะ 2ε (1 คะแนน)

  - (4) ถ้าคิดว่าแรงยึดเหนี่ยวภายในสะเก็ดดาวมาจากแรงโน้มถ่วงเท่านั้น จงคำนวณหาค่าของ a ที่จำเป็นที่ทำให้เกิดการแตกตัวนี้ (2 คะแนน)
- ค. หลังการแตกตัวสะเก็ดดาวแต่ละชิ้นจะมีพลังงานเป็นอย่างไร และมีทางการเคลื่อนที่เป็นรูปใด (ไฮเพอร์โบลา พาราโบลา หรือวงรี) จะมีชิ้นใดตกถึงโลกหรือไม่ (3 คะแนน)

3. การเคลื่อนที่กลับไปกลับมาของดวงอาทิตย์รอบระนาบของกาแล็กซี (galactic midplane) ปัจจุบันดวงอาทิตย์กำลังเคลื่อนที่ขึ้นลงสัมพันธ์กับระนาบของกาแล็กซีด้วยความเร็ว

$$v_0 = 7 \text{ km s}^{-1} \text{ และอยู่เหนือระนาบกลางเป็นระยะทาง 30 pc}$$

การเคลื่อนที่นี้ถูกหน่วงด้วยแรงโน้มถ่วงเข้าหาระนาบกลางตลอดเวลา

ทั้งนี้ถือว่ากาแล็กซีทางช้างเผือกของเรามีรัศมีโตกว่าความหนาของมันมากพอที่จะประมาณได้ว่าโตเป็นอนันต์

คำแนะนำ เราสามารถแสดงได้ว่าแผ่นมวลราบที่โตเป็นอนันต์ที่มีความหนาแน่นเชิงพื้นที่เป็น σ

กิโลกรัมต่อตารางเมตร จะดึงดูดมวล m เหนือมันด้วยแรงโน้มถ่วง $F = 2\pi G\sigma m$

แรงนี้ไม่ขึ้นกับระยะห่างของมวล m จากแผ่นมวลราบนี้

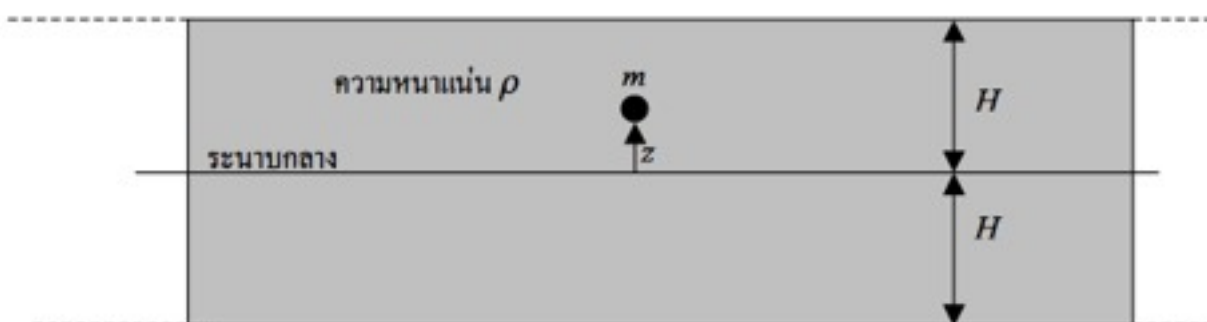
จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. มวล m กิโลกรัม กำลังอยู่เหนือแผ่นมวลราบที่มีความหนา D เมตร และมีความหนาแน่นเชิงปริมาตร ρ กิโลกรัมต่อลูกบาศก์เมตร จงหาขนาดและทิศทางของแรงโน้มถ่วงที่กระทำต่อ m โดยแผ่นราบนี้ (ตอบในรูป G, ρ, D และ m) (2 คะแนน)

● m

ข.

รูปนี้แสดงมวล m กำลังอยู่ที่ตำแหน่งความสูง z เหนือระนาบกลางของแผ่นมวลใหญ่มากซึ่งมีความหนา $2H$ จงหาขนาดและทิศทางของแรงที่กระทำต่อมวล m (4 คะแนน)

ค. จงใช้กฎการเคลื่อนที่ข้อที่ 2 ของนิวตันเพื่อแสดงว่าความเร่ง a ของมวล m เป็นตามสมการ $ma = -Cz$ จงหาค่าของ C ในรูปของ ρ, G และจงหาค่าคาบของการสั่นของ m ด้วยในรูปของ ρ, G, m (2 คะแนน)

คำแนะนำ ซึ่งสมการ $ma = -Cz$ จะเป็นสมการของการสั่นแบบซิมเปิลฮาร์โมนิก ที่มีค่า $\omega^2 = \frac{C}{m}$ เมื่อ ω เป็นความถี่เชิงมุมของการสั่น

ง. กำหนดว่าความหนาแน่นของมวลสารในกาแล็กซีตรงบริเวณที่ดวงอาทิตย์ของเราอยู่เป็น $\rho = 0.15 M_\odot (pc)^{-3}$ จงหาค่าคาบของการสั่นขึ้นลงของดวงอาทิตย์ออกมาในหน่วย “ล้านปี” (2 คะแนน)